

"Ολο τὸν κόσμον ἤθελεν Ἑλλάς νὰ τὸν μυρῶν·
Δὲν τραγουδοῦσεν ὡμορφὰ γι' Αὐτὴν τὸ ξένο ἀπδόνι.
Γι' Αὐτὴν καὶ τ' ὠραιότερον λουλουδί τ' ἀνθισμένο,
Καμμιά δὲν εἶχε μυρωδιά ἀνίσως ἦτον ξένο . . .
Κι' ὅ τι μεγάλο ἐδλεπεν ἐκεῖ ποῦ ἐγυρνοῦσε,
Γιατὶ δὲν κρᾶζονταν Ἑλλάς σχεδὸν καταφρονοῦσε . . .
Τάθελε ὅλα γαλανὰ τὸ γαλανὸ τῆς μάτι.
Καὶ τὴν Ἑλλάδα στὴν καρδίᾳ σὰν θρησκεῦμα ἐκράτει!
Ἦταν τοῦ κήπου μας δენტρὶ ὅτῃ γῆ μας ῥιζωμένο,
Μὲ ἄλλο χῶμα καὶ νερό κι' ἀγέρι μαθημένο.

"Αχ, τὴ θυμοῦμαι στῆς Γραβιάς τὸ Χάνι· τ' Ὀδυσσεά
Τὸν ἀνδριάντα ὑψώναμε, μαρμάρινη σημαία . . .

"Α, τότε νὰ τὴν βλέπατε καθὼς ἐγὼ τὴν εἶδα,
Γεμάτη ἐνθουσιασμό, γεμάτη ἀπὸ πατρίδα.
Σκόρπιζ' ἀγέρι τῆς Γραβιάς τ' ἀκτινωτὰ μαλλιά τῆς.
Λαμποκοποῦσ' ὁλόχαρην, τὸ χεῖλος χαμογέλα
Κ' ἐστρέφετο ἐδῶ κ' ἐκεῖ χαρούμεν' ἡ ματιά τῆς,
Σὰν νὰ ζητοῦσε τὴ λερὴ τ' Ἀδρούτσου φουστάνελλα.
Δὲν τὴν εὐρῆκε . . . ἔσκυψε κατὰ τὴ γῆ μὲ χάρι,
Πῆρ' ἀπ' τὸ χάνι τῆς Γραβιάς ἓνα παλὸν λιθάρι,
Μὲ σέβας τὸ ἐφίλησαν τὰ δροσερά τῆς χεῖλην
Καὶ τῶδαλε σὰν ἠσυχὰς μὲς τ' ἄσπρο τῆς μαντίλι . . .
Καὶ στ' ἀνοστο ἐρώτημα, τὴν πέτρα ποῦ θὰ βάλῃ

Καὶ τί θεὸν τὴν κἀνῃ;

"Εστράφη κ' εἶπεν αὐστηρὰ ἡ κόρη· « Προσκεφάλι!»
Κ' ἐκύτταξ' ἄλλην μιὰ φορὰ τὸ γκρεμισμένο Χάνι!

Μάρτυρα ἔχω τ' Οὐρανοῦ τὸ ἀγιασμένο δῶμα
Καὶ ὅσα, ὅσα ἔγραψε τὸ χέρι μου ἀκόμα,
Πῶς ἀπ' τὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς, ἀπ' τ' ἅγιο τῆς βῆμα
Σὰν δάκρυα οἱ στίχοι μου τὴν ὥρα τοῦτη βγαίνουν,
Τὴν Κόρη, ὅχι τ' ἀψηλὸ βασιλικὸ τῆς μνήμα,
Τὴν Κόρη μόνο τ' ἄνθη μου, τὴν Ἀλεξάνδρα φαίνουν,
Καὶ τραγουδεῖ στὰ χερίά μου ἡ πικραμένη λύρα,
Τὸ γαλανὸ τῆς φόρεμα καὶ ὅχι τὴν πορφύρα!

ΟΙ ΓΑΜΟΙ

ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Β'.

Ο ΒΩΛΠ ΚΑΙ Ο ΓΙΣΛΑΡΔΗΣ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑΙ.

Ἐν τῷ ρωσικῷ Χρονικῷ ἀναγράφεται ὡς ἑξῆς ἡ ἐναρξίς τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς σύναψιν τοῦ συνοικεσίου τούτου. Τῇ 11 ἡεβρουαρίου τοῦ 1469 Ἑλλήν τις, Γιούργης καλούμενος, ἐνεφανίσθη ἐν Μόσχᾳ, φέρων ἐπιστολὴν τοῦ Βησσαρίωνος. Ὁ βυζαντινὸς καρδινάλιος ἔγραψε πρὸς τὸν μέγαν πρίγκιπα Ἰδάν τὸν Γ' ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Ρώμῃ ὀρθόδοξος χριστιανὴ (πραδοσλαβνάνα κριστιάνκα) ὀνομαζομένη Σοφία, θυγάτηρ τοῦ πρώην δεσπότη τοῦ Μωρέως Θωμᾶ Παλαιολόγου, ἣτις εἶχεν ἤδη ἐξ ἀποστροφῆς πρὸς τὸν λατινισμὸν ἀποκρούσει δύο ἡγεμόνας τῆς Δύσεως, τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ τὸν δοῦκα τοῦ Μιλάνου· ἀλλ' ὁ μέγας πρίγκιψ οὐδὲν τοιοῦτον ἠδύνετο νὰ φοβῆται· ἂν ἐδέχετο νὰ νυμφεθῇ τὴν ἡγεμονόπαιδα, θὰ ἐσπευδον νὰ πέμψωσιν αὐτὴν εἰς Μόσχαν. Προστίθεται δ' ὁ χρονογράφος ὅτι συγχρόνως ἀφίκοντο εἰς τὴν ρωσικὴν πρωτεύουσάν δύο Ἰταλοὶ, ὁ Κάρολος καὶ ὁ Ἀντώνιος, ὁ μὲν ἀδελφὸς πρεσβύτερος τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἐγκατεστημένου νομισματοκόπου Ἰδάν Φριαζίνη, ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ καὶ υἱὸς τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. Ὁ κ. Πήρλιγγ διαμφισβητεῖ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βησσαρίωνος ὡς

πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς ἑλληνίδος ἡγεμονόπαιδος ἀπορριφθείσας προτάσεις γάμου, παραδεχόμενος ἐνταῦθα σύγχυσιν πρὸς τὸ γεγονός τῆς ματαιώσεως τοῦ μετὰ τοῦ Καρακιόλου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου συνεκεσίου, νομίζομεν ὅμως ὅτι πλείονα πίστιν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἀφέλειαν τοῦ ρωσικοῦ Χρονικοῦ ἢ εἰς τοὺς μεριμνήσαντας πρὸς ἀπόκρυσιν τῆς ἀληθείας νὰ ἐξαφανίσωσι τὰς πηγάς, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Πήρλιγγ ἀγανακτεῖ.

Ὁπωσδήποτε ἡ οὐσία τοῦ γεγονότος εἶναι ἀναμφισβήτητος, καὶ ἄλλοθεν, ὑπὸ σωζομένης αὐτοῦ τοῦ Βησσαρίωνος ἐπιστολῆς πιστοποιημένη. Ἐν ἐπιστολῇ δηλαδὴ αὐτοῦ ἀπὸ 10 μαῖου 1472 πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Σιέννης ὁ πρόων μὲν μητροπολίτης Νικαίας, ἀπὸ τοῦ 1463 δὲ φέρων, ὑπὸ τοῦ πάπα ἀπονειμθέντα αὐτῷ, τὸν τίτλον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ρητῶς ἀναφέρει ὅτι μεγάλως ἐπασχολεῖ αὐτὸν τὸ ἐν λόγῳ συνοικεσίον. Κατὰ τὴν γόνιμον αὐτοῦ ἐν τῇ Grotta Ferrata ἀποχώρησιν, ὅτε ἀπώλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν εὐνοίαν Παύλου τοῦ Β', περιεστοιχίζετο ὡσαύτως ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν, ἐθεράπευε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ γράμματα καὶ μετεῖχε δραστηρίως τοῦ ρεύματος τῆς Ἀναγεννήσεως, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λησμονῇ καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ μεγάλα πολιτικὰ σχέδια· ἅμα δ' ὡς ἀνέλαβε τὴν προτέραν ἐν Ρώμῃ ἐπιρροὴν αὐτοῦ, νέων, ὡς εἰκός, ἔτυχε μέσων πρὸς ἐπιδίωξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Συνδεδεμένος διὰ φιλίας μετὰ τοῦ μητροπολίτου Κιέδου Ἰσιδώρου, εἶχε διαφωτισθῇ παρὰ τούτου περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Ρώμων, περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ ἐξ αὐτῆς. Ἀλλως τε τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συνοικεσίου τούτου ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψίν ἦσαν οὕτω πρόδηλα, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ λανθάνωσι τὴν ὀξύδερκεϊαν τοῦ Ἑλλήνος καρδινάλιου.

Ἀλλ' ὁ Βησσαρίων, γράφων πρὸς τὸν μέγαν πρίγκιπα τῆς Μόσχας, ἐνῆργει οἰκοθεν ἢ κατὰ συνεννόησιν μετὰ τοῦ πάπα καὶ τῇ συγκαταθέσει τούτου· Ὁ κ. Πήρλιγγ κατ' ἀρχαίον τι τοῦ Βατικανοῦ χειρόγραφον λέγει ὅτι τῇ 10 ἰουνίου 1468 ὁ ταμίας τοῦ πάπα ἐνέγραψεν ἐν τοῖς λογιστικοῖς βιβλίοις αὐτοῦ ὅτι ὁ ποντίφηξ κατέβαλε τεσσαράκοντα ὀκτὼ δονάκια τῷ Νικολάῳ Γισλάρδῃ, ἐκ Βικεντίας καταγομένῳ, καὶ τῷ ἑλληνι Γεωργίῳ, πεμφθεῖσιν ἀμφοτέροις παρὰ τῷ ἐν Ρώμῃ οἰκοῦντι Βώλπ. Παρὰ τῷ ἐνταῦθα ἑλληνι Γεωργίῳ εὐχερῶς βεβαίως ἀνευρίσκεται ὁ τοῦ ρωσικοῦ Χρονικοῦ Γιούργης, οὗ ἄρτι ἐμνήσθην, ὁ πληροέστερος δὲ Γεωργίος Τραχανιώτης· ἡ ταυτότης ὅμως τοῦ Νικολάου Γισλάρδῃ δυσχερῶς ἀποκαθίσταται, ἂν μὴ ὑποτεθῇ λάθος τι ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι. Ὁπωσδήποτε ἐκ τῆς γραπτῆς, ταύτης μαρτυρίας συνάγεται ἀναμφισβητήτως ὅτι Παῦλος ὁ Β' μετέσχε κατὰ τι τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀφοῦ κατέβαλε τὰς δαπάνας τῶν πρακτικῶν.

Τὸ διάδημα τοῦ Βησσαρίωνος εἶχε πολλὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας ἐν τῷ Κρεμλίῳ. Ἀπὸγοντος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἡ Μόσχα διήρχετο μίαν τὴν ἀξιωματικὴν ἐκείνων ἐποχῶν, αἵτινες κρύουσι τὸ μέλλον ἔθνους τινός. Οἱ Ρῶσοι, δεδοκωμένοι τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Μογγόλων, στένοντες ὑπὸ τὸν ζυγὸν καὶ ἐξηντλημένοι ὑπὸ τῆς βαρυνάτης φορολογίας, διέβλεπον ἐπὶ τέλους ὑποφωσκόν τι σημεῖον ἐπὶ τοῦ διηνεκῶς ζοφεροῦ αὐτῶν οὐρανοῦ, τὴν αὐγὴν δὲ ταύτην τῆς νέας ζωῆς αὐτῶν ὤφειλον τῷ Ἰδάν Καλίτᾳ καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. Ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς τῶν πνευμάτων καταπτώσεως οἱ μεγάλοι πρίγκιπες τῆς Μόσχας εἶχον ἐγκαινίδει συνετήν τινα πολιτικὴν, ἥτις ἐμελλεν ἐν καιρῷ νὰ ἐξασφάλισῃ τὴν ἐπιτυχίαν διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τῆς παυουργίας μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὅπλων. Εὐλαβεῖς μέχρι δουλοπρεπείας πρὸς τοὺς τατάρους χάνας, εἶχον ἀποβῇ οἱ γενικοὶ ἐκμιθῶνται τοῦ ἐπιδόως εἰς Σαράιον, τὴν μογγολικὴν πρωτεύουσάν, καταβαλλομένου φόρου. Ἡ διαχείρισις τῶν κεφαλαίων τούτων νῦξανε τοὺς πόρους αὐτῶν, αἱ ἐμφύλιοι δὲ ἐριδες ἐπέτρεψαν αὐτοῖς νὰ εὐρύνωσι κατὰ μικρὸν τὰ ὅρια αὐτῶν καὶ νὰ βεσώσι τὰς βάσεις τοῦ μέλλοντος κολοσσοῦ τοῦ Βορρᾶ. Ἡ Μόσχα, τὸ πολιτικὸν τῆς χώρας κέντρον, ἀπέβη καὶ θρησκευτικόν, ὅτε ὁ μητροπολίτης ἐγκατέστησεν ἀπὸ τοῦ Κιέδου αὐτόθι τὴν ἑδρὰν αὐτοῦ. Τέλος ἡ μετακόμισις αὐτόθι τῆς ἐξόχου ἐν Ρωσίᾳ τιμῆς ἀπολαύσεως εἰκόνας τῆς Παναγίας τοῦ Βλαδιμήρου περιέβαλε τὴν πόλιν παρὰ τῷ λαῷ δι' ἱεροῦ τινος γοήτρου.

Ἰδάν ὁ Γ' εἶχεν εἰς ὑψίστον βαθμὸν τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλατ-

τώματα τῶν ἡγεμόνων τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, τὸ δούστημα δ' αὐτῶν ἐφήρμοσε μετὰ τραχείας εὐσταθείας καὶ σκληρᾶς δραστηριότητος. Μὴ λεπτολογῶν περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων, ἀντὶ τῆς δὲ πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, περὶ ἐνὸς πρὸ πάντων ἐμερίμνα, περὶ τῆς παγιώσεως τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, περὶ τῆς δημιουργίας συμπαγοῦς καὶ φοβεροῦ κράτους, ἔδωκε δι' ἀφειδοῦς χύσεως ρωδικῶν αἱμάτων ὑπερπληθύνειν μάλιστα τὰ πατροπαράδοτα ὄρια τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, ἀπέβη ὁ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τῆς ρωδικῆς μονοκρατορίας, περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας αὐτοῦ πρὸς μὲχρι τοσοῦτου, ὥστε νὰ διαθέσῃ κατ' ἀρέσκειαν τὸ στέμμα, στερῶν μὲν αὐτὸ τὸν νόμιμον διάδοχον, παραχωρῶν δὲ τῷ εὐνοουμένῳ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

Πρὸς ἡγεμόνα, ὑπὸ τοιαύτης φιλοδοξίας κατεχόμενον, ἡ πρότασις εἰς γάμον τῆς κληρονόμου τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἦν πλέον ἢ ποθουμένη εὐτυχία. Ἄν κρίνῃ τις κατὰ τὰς ἰδέας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ Μοσχολῖται ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Βησσαρίωνος ἠσθάνθησαν πλείονα εὐαρέσκειαν ἢ ἐκπληξιν. Τοιοῦτον συνοικέσιον δὲν ἦτο τὸ πρῶτον ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς χώρας, χωρὶς δὲ ν' ἀνέλθωμεν μέχρι Βλαδими́ρου, νυμφευθέντος Ἑλληνίδα, ὃ Ἕλληνα αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Η', ὁ θεῖος τῆς Ζωῆς, εἶχε νυμφευθῆ Ῥωσίδα. «Ἄλλ' ἂν τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπροξένει μεγάλῃ ἐν Ῥωσίᾳ ἐκπληξιν, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ, ἡ ἐθνικὴ ὁμῶς τῶν Ῥώων ὑπερηφάνια τὰ μέγιστα ἐκολακεύετο δι' αὐτοῦ» τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν ἐπαύριον ἐπὶ τῶν συμφορῶν αὐτοῦ ἦν ἡ ἐστία τῶν φώτων καὶ τῆς πίστεως, οὐδ' ἐστερεῖτο γούτρου» τὸ σεπτὸν τῆς Βασιλευσίδος ὄνομα, ἀνακαλοῦν ἀναμνήσεις, διήγειρεν ἐλπίδας. Ἰβάν ὁ Γ', θανούσης τῆς πρώτης συζύγου αὐτοῦ Μαρίας τῆς Τβέρ, ἕνα μόνον εἶχεν υἱόν· τὰ συμφέροντα τῆς δυναστείας ἐπέβαλλον αὐτῷ δεύτερον γάμον, ἐνφ' ἡ διανοιγομένη ἥδη μετὰ τῷ αὐτῷ μέλλοντος δεσπότης καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἀδυσδός ἀπέφαινε ξένην τινὰ προτιμωτέραν ὁμοεθνοῦς.

Οὐχ ἥττον ὁ Ἰβάν, πιστὸς ἐπὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ ὀριστικῶς, ἠθέλησε νὰ συμβουλευθῇ τοῖς βογιάροις αὐτοῦ, τῇ μητρὶ Μαρίᾳ καὶ τῷ μητροπολίτῃ Φιλίππῳ, τὸ Χρονικὸν δὲ ἀναγράφει ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ γάμου ἐγένετο παμψηφεί ἀποδεκτόν. Πάραυτα ἀγγελιαφόρος τοῦ μεγάλου πρίγκιπος, αὐτὸς ὁ προμνησθεὶς Ἰβάν Φριαζίνης, διετάρχη ν' ἀπέλθῃ εἰς Ῥώμην, νὰ ἴδῃ τὴν νύμφην καὶ νὰ κομίσῃ τὴν εἰκόνα αὐτῆς. Ὁ Ἰβάν Φριαζίνης οὗτος οὐδεὶς ἕτερος εἶναι ἢ ὁ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Βενετίας ἀναφερόμενος Gian-Battista della Volpe, ὃς, ἐκ Βενετίας ὢν, τῷ 1445 ἀπῆλθε παρὰ τοῖς Τατάροις τύχην διώκων, εἴτα δὲ παρὰ τοῖς Ῥώσοις. Ἀνὴρ τυχοδιωκτικοῦ χαρακτῆρος, δόλιος, τολμητίας καὶ πρὸ οὐδενὸς ὑποχωρῶν, φέρεται παρὰ τῷ χρονογράφῳ τῷ 1469 ἐγκατεστημένος ἐν Μόσχᾳ, ἔχων εἰσοδὸν εἰς τὸ Κρεμλίον καὶ ὢν νομισματοκόπος τοῦ μεγάλου πρίγκιπος. Ὡς τοιοῦτος θὰ ἐτιμᾶτο βεβαίως παρὰ τοῖς Μοσχολῖταις, ἥκιστα μεμνημένοις τὰ μυστήρια τῆς μεταλλουργίας, παρασκευαζομένοις δὲ εἰς κατάληψιν τῆς Περσὶ μετὰ τῶν ἀνεξαντλήτων ἀργυρείων αὐτῆς. Τοιοῦτος ἦν, ἀναβαπτισθεὶς ἐπὶ πᾶσιν ἐν Μόσχᾳ, ἵνα πλείονος ἀπολαύῃ εὐνοίας, ὁ ἀνὴρ, ὃν ὁ μέγας πρίγκιψ ἐπεμπεν εἰς Ἰταλίαν ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1469.

Περὶ τῆς πρώτης ταύτης τοῦ Βόλπ ἐκδρομῆς μόνον σχεδὸν αἱ ἰσχναὶ πληροφορίαι τῶν ρώων χρονογράφων ὑπάρχουσιν. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἑδρας ἐκάθητο τότε, ὡς εἶπομεν, Παῦλος ὁ Β', διαδεξάμενος τὸν Αἰεῖαν Σύλβιον, ἀποθάνοντα ἐν Ἀγκῶνι κατὰ τὴν ἐπὶ τὴν Ἀγίαν Γῆν πορείαν αὐτοῦ. Ὁ θάνατος οὗτος Πίου τοῦ Β' ἐματαίωσε καθ' ὁλοκλήριαν τὴν σταυροφορικὴν ἐπιχείρησιν, ἥτις ἄλλως τε ἦν ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν, ὁ νέος δὲ πάπας δὲν ἐβράδυνε νὰ εὐρεθῇ ἀπέναντι τοῦ αὐτοῦ φοβεροῦ ζητήματος. Τῷ 1467 γενικὴ ἀνακωχὴ διωμολογήθη ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ διάφοροι ἡγεμόνες τῆς Δύσεως ὑπέσχοντο ἐπικουρίας, ὁ πάπας ἐδημοσίευσεν πολεμικὸν κήρυγμα καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐπεδελθόντος φορολογίας, ἀλλ' ὁ κομποροήμων τῶν σταυροφόρων ἀρχηγὸς Κολλεόνης οὐδ' ἐπελάβετο τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ. Τὰ διηνεκῶς ἀνανεούμενα πολεμικὰ σχέδια προσήγγιζον τὸν πάπαν πρὸς τὸν Βησσαρίωνα καὶ καθίστων ἐπικρατεστέραν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Ἑλλήνος καρδινάλιου, πάντα δὲ ταῦτα ἀπετέλουν εὐνοϊκὰς περιστάσεις ὑπὲρ συνοικεσίου, ἐξ οὗ ἠλπίζετο ἡ ἐνίσχυσις τοῦ καταρτισθέντος συνασπισμοῦ. «Ὁ Βόλπ, λέγει ὁ κ. Πήρλιγγ, ἦν ὀξυνούστερος ἢ ὥστε νὰ μὴ ἐκμεταλευθῇ τὴν

εὐκαιρίαν, ἀλλ' οἱ ῥῶσοι χρονογράφοι, ἐν στενῷ περικεκλεισμένοι ὀρίζοντι, δὲν εἰσέρχονται εἰς τὰς λεπτομερείας ταύτας. Ἡ ἡγεμονόπαις Σοφία, λέγουσιν ἡμῖν λακωνικῶς, μαθοῦσα ὅτι ὁ μέγας πρίγκιψ ἐπρόσβευε τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸν δόγμα, παρέσχε παραχρήμα τὴν εἰς τὸ συνοικέσιον συγκατάθεσιν αὐτῆς. Ὁ πάπας ἐν τῷ μέρει ἕνα μόνον εὐχερῇ πρὸς ἐκπληρωσὶν ὅρον προσέβαλεν· ἠτήσατο τὴν ἀποστολὴν βογιάρων τινῶν εἰς Ῥώμην, ὅπως ἀποτελέσωσι τὴν συνοδείαν τῆς μνηστῆς, ὅτε θὰ μετέβαιναν εἰς τὴν νεαν αὐτῆς πατρίδα. Ὁ ἐπιτήδειος Βόλπ, πλείστων ἀξιώθεις τιμῶν, προσεκάλεσε τὴν ἐκδοσὶν παπικοῦ συστατηρίου, ἐπιτρέποντος τὴν ἀκώλυτον τῶν πρεσβευτῶν διάβασιν διὰ πασῶν τῶν εἰς τὴν παπωδύνην ὁμνουσῶν χωρῶν. Ἡ διήγησις αὕτη, ὅσονδῃποτε ἀπλήρῃ καὶ ἂν ἦναι κατὰ τύπον, ἔχει ἱστορικὴν τινα βάσιν ἐν τῷ παπικῷ γράμματι τῆς 14 ὁκτωβρίου 1470, τῷ ἀποσταλέντι πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας Καζίμιρ τὸν Δ' μετὰ τῆς παρακλήσεως νὰ παράσῃ ἐλευθέραν διάβασιν τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ Ἰβάν, μεταβαίνουσιν εἰς Ῥώμην».

Περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ ἔτους διαδραματίζεται ἑτερόν τι ἐπεισόδιον, στενῶς σχετιζόμενον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τοῦ παρόντος λόγου. Ὁ Βόλπ εἶχεν ἀνελθὼν ὄνομα Ἀντώνιον Γισλάρδην, ὃς, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τυχοδιωκτικοῦ πνεύματος ἐμφορούμενος, μετὰ τινα ἐν Μόσχᾳ διατριβὴν ἀπῆλθε κατὰ νοέμβριον ἢ δεκέμβριον τοῦ 1470 εἰς Ἑνετίαν καὶ γοητευτικὴν ἐκ μέρους τοῦ Βόλπ ὑπέβαλε τοῖς γερονδιασταῖς πρότασιν, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, βαρέως φέρουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ἦν ἄρτι ὑπέστησαν στέρεσιν τῆς Εὐδοίας, τὴν συμμαχίαν τῶν Τατάρων τῆς Χρυσῆς Ὁρδῆς, ὃν ὁ χάνης ὤμοσε νὰ ἐκπέμψῃ ἑκατοντακισχιλίους ἱππεῖς. Ὁ εὐλαβὴς ἀνελθὼς οὐδεμίαν ἐποιήσατο μνησίαν τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκδρομῆς τοῦ θείου αὐτοῦ, οὐδὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διεξαγομένων διαπραγματεύσεων, καίτοι πάντα ταῦτα ἐγίνωσκε, τῶν ρώων χρονογράφων πληροφορούντων ἡμᾶς ὅτι ὁ Γισλάρδης ἐπανεκάμψεν εἰς Μόσχαν μετὰ ἐντολῆς περὶ τῆς Ζωῆς καὶ συστατηρίων τοῦ πάπα, ἰσχυόντων οὐ μόνον ἐπὶ δύο ἔτη, ἀλλὰ «μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων». Ὅσονδῃποτε τολμηρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ τοῦ Βόλπ ἐπιχείρησις, δὲν ἀντεστρατεύετο οὔτε πρὸς τὰ πολιτικὰ ἦθη, οὔτε πρὸς τὰς περιστάσεις τῶν Ἑνετῶν, ἀλλ' ἐν τούτοις τέσσαρες διέτρευσαν μακροὶ μῆνες ἄνευ ἀπαντήσεως τινος πρὸς τὸν Γισλάρδην. Οὗτος, δυσπιστίαν πρὸς αὐτὸν θεωρήσας τὴν βραδύτητα ταύτην, ἠτήσατο εἰς πίστωσιν τῶν λόγων αὐτοῦ τὴν παρὰ τῷ χάνῃ ἀποστολὴν ἐπισήμου τινὸς προσώπου, πράγματι δὲ τῇ 2 ἀπριλίου 1471 ἡ ἐνετικὴ γερονσία ἀπεφάσισε τὴν εἰς τὴν Χρυσὴν Ὁρδὴν ἀποστολὴν τοῦ γραμματέως Ἰωάννου Μπατίστα Τρεβιζάνου, ὃς ἔμελλε νὰ ἐκθέσῃ τῷ χάνῃ τὰς δυσχερείας τῆς ἀποστολῆς τακτικοῦ πρεσβευτοῦ, νὰ ἐγκωμιάσῃ τὴν πολεμικὴν ὁρμὴν αὐτοῦ καὶ νὰ δωροφορήσῃ αὐτῷ ἐκκαίδεκα πῆχεις ἐριούχου ἀξίας ἐννενῆκοντα ἐξ περίπου δουκάτων, πέρα τῆς ὁποίας δὲν ἐξικνεῖτο ἡ ἐνετικὴ γενναιοδωρία. Οὕτως ὁ Γισλάρδης καὶ ὁ Τρεβιζάνος ἔλαβον τὴν εἰς τὴν Ῥωσίαν ἄγουνσαν. Ἀφῶμεν τούτους ὁδεύοντας καὶ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ κύριον θέμα ἡμῶν, τὸ συνοικέσιον.

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἑνετικὰ κυπριακὰ Νομίσματα. — Οἱ Ἑνετοὶ ἤρξαντο νὰ χύπτωσι νομίσματα τῆς Κύπρου μετὰ Λατινικῶν Ἐπιγραφῶν ἀπὸ τοῦ 1553, φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ ἐκαστοῦ δεσπότη τῆς Ἑνετίας. Ταῦτα δὲ εὐρέθησαν τὰ ἀκόλουθα.

1. Ἐμπ. † PETRYS. LAVREDA. DVX. Σταυρὸς ἔχων ἐν ταῖς γωνίαις ρομβοειδεῖς ἀκτῖνας.

Ὁπ. † S. MARCVS. VENETVS. Ὁ λέων τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἀνορθούμενος πρὸς τὰ ἀριστερά. Κράμα, δηνάριον.

2. Ἐμπ. † PETRVS. LAVREDA DVX. Σταυρὸς ἔχων ἐν ταῖς γωνίαις ἀκτῖνας ρομβοειδεῖς.

Ὁπ. † SANCTVS MARCVS VENET. Ὁ λέων τοῦ ἁγίου Μάρ-